

retle hitap edecektir" şeklindeki görüşle-riyle Mu'tezile'den farklı düşünmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Es'arî, *Maḳālât* (Ritter), I, 273-274; Bağdâdî, *el-Farḳ* (Abdülhamid), s. 212-213; İsferyânî, *et-Tebşîr*, Kahire 1374, s. 98; Fahreddin er-Râzî, *İ'tikâdât*, s. 106; Zehebi, *Mizânü'l-i'ti-dâl*, I, 345.

MUSTAFA ÖZ

BEKRİYYE

(البكرية)

Şazeliyye tarikatının
Vefâiyye kolunun

Ebü'l-Mekârim Muhammed el-Bekrî'ye
(ö. 994/1586)

nisbet edilen bir şubesi.

Kurucusu Ebü'l-Mekârim el-Bekrî ay-nı zamanda Sühreverdîyye, Ebheriyye ve Ekberîyye'den icâzetli olduğundan Bek-riyye, anılan tarikatların silsilesini de ih-tiva eder. Ebü'l-Mekârim el-Bekrî Hz. Ebû Bekir neslinden olup Ezher'de tef-sir, fıkıh ve hadis okutmuştur. Bekrî'nin hayatını geniş şekilde anlatan Harîrîzâ-de (*Tibyân*, I, vr. 130^b-136^b) onun Hz. Pey-gamber'den bizzat aldığı *salât** ile baba-sına ait *Hizbül-feth* adlı *hizb**'i ve ken-disine ait otuz altı beyitlik "el-Kasîdetü'l-lâmiyye"yi iktibas ederek, gece kalkıp namaz kıldıktan sonra bu kasideyi oku-yanın duasının kabul edileceğini söyler (*Tibyân*, I, vr. 140^b; ayrıca bk. BEKRÎ, Ebü'l-Mekârim).

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 130^b-140^b; L. Rinn, *Marabouts et Khouan*, Alger 1884, s. 271; *el-Ḳāmūsü'l-İslâmî*, I, 346; F. De Jong, *Turuq and Turuq-Linked*, Leiden 1978, s. 10; Lous Mas-signon — Tahsin Yazıcı, "Tarikat", *İA*, XII/1, s. 6.

YAKUP ÇİÇEK

BEKRİYYE

(البكرية)

Halvetiyye tarikatının

Şâbâniyye kolunun Kutbüddin

Mustafa b. Kemâleddin el-Bekrî'ye

(ö. 1162/1749)

nisbet edilen bir şubesi.

Kutbüddin Mustafa b. Kemâleddin el-Bekrî'nin silsilesi Halvetiyye'nin Karaba-şîyye kolunun kurucusu Karabaş Velî va-sıtasıyla Şâbâniyye tarikatına ulaşır. Hal-vetiyye tarikatının âdâb ve erkânını de-vam ettiren Bekriyye'nin evrâdı tarika-tın kurucusu Mustafa el-Bekrî tarafın-dan tertip edilmiştir. "el-Fethü'l-ḳudsî ve'l-keşfü'l-ünsî" adını taşıyan ve seher-de okunan bir vird ile sabah, kuşluk, öğ-

le, ikinci, akşam namazlarından sonra okunmak üzere ayrı ayrı virdler tesbit edilmiştir. Bu tarikatta birinci rekâtın-da Duhâ, ikinci rekâtında İnşirâh süre-sinin okunduğu sekiz rekâtlık kuşluk na-mazı kılınır. İkinci virdinden sonra man-zum bir münâcât olan istiğfâriyyeyi oku-mak tarikatın âdâbındandır (bu evrâd için bk. Harîrîzâde, I, vr. 160^a vd.). Bekriyye tarikatından Hifniyye, Kemâliyye, Ti-câniyye, Derdîriyye, Feyziyye ve Sâviyye kolları meydana gelmiş ve bu tarikatlar Mısır, Kuzey Afrika, Suriye, Hicaz ve Ye-men'de yaygınlık kazanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 140^a-170^a; L. Rinn, *Marabouts et Khouan*, Alger 1884, s. 271; Hü-seyin Vassâf, *Sefîne*, IV, 123-125; *Tomar-Hal-vetiyye*, s. 82-83; Tevfik et-Tavîl, *et-Taşavvuf fî Mısr*, İskenderiye 1365/1946, s. 90-97; Ali İhsan Yurd, *Kutbüddin Mustafa Kemalüddin el-Bekrî-Siddikî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1967, s. 22-24; F. De Jong, *Turuq and Turuq-Linked*, Leiden 1978, s. 7-50; Louis Massig-non — Tahsin Yazıcı, "Tarikat", *İA*, XII/1, s. 6.

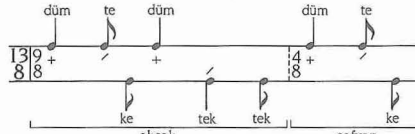

İRFAN GÜNDÜZ

BEKTAŞİ DEVR-i REVÂNİ

Türk müsikisi usullerinden.

On üç zamanlı ve dokuz vuruşlu bir küçük usuldür. Bir aksak ile bir sofya-nın birleşmesinden meydana gelmiştir. Şematik gösterilişi şöyledir:

Daha çok Bektaşî müsikisinde ve nefes-lerinde kullanıldığından bu adı alan usu-le bazı türkülerde de rastlanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Arel, *Türk Musikisi*, s. 45; Öztuna, *TMA*, I, 104; Özkan, *TMNC*, s. 637-638.

ALÂEDDİN YAVAŞÇA

BEKTAŞİ MÜSİKİSİ

Bektaşî tarikatı toplantılarında
icra edilen müsiği.

Esas geleneklerini Anadolu köy ve ka-saba Aleviliğinden alan Bektaşî tarikatı törenlerinde icra edilen bu müsiği Mevlevî müsikisinden sonra en zengin tarikat müsikilerinden biridir.

Alevîlik Orta Asya'daki eski Türk ge-leneklerinin uzantısıyla karışık olarak kasaba ve köy kesiminde yaşadığı hal-

de Bektaşîlik genellikle daha yüksek bir kültür seviyesinin hâkim olduğu şehirlerde yaygınlaşmıştır. Ayrıca şehir Bektaşîliği ile kasaba ve köy Bektaşîliği arasında klasik kültür-halk kültürü farklılığına bağlı değişiklikler görülmektedir. Bektaşîlik'te gerek törenlerin gerekse bazı davranış biçimlerinin Alevîliğin bir uzantısı olduğu şüphe götürmese de şehir Bektaşîlerinin müsikisi, ortaya çıkış ve uygulanış bakımından Alevî müsikisiyle bazı farklılıklar gösterir. Bunların başında üslup ve tavır farklılıkları gelir. Ancak Anadolu'da ve Balkanlar'da ya-sayan köy Bektaşîlerinin müsikisiyle Ale-vî müsikisi arasında birbirinden ayırt edilemeyecek derecede benzerlikler bulundu-ğu muhakkaktır.

Bektaşîlik'te âyin-i Cem ve ikrar âyi-ni tarikatın en eski temel âyinleri olma özelliğini taşımaktadır. Âyin-i Cem, tari-kat mensuplarının bir araya gelerek be-raberce icra ettikleri bir törendir. İkrar âyini ise tarikata kabul edilmesi uygun görülen kişilerin "yola giriş" merasimidir.

Gerek bu merasimler esnasında ge-rekse merasimlerin ardından tertip edi-len sohbet ve muhabbet toplantılarında konularını Bektaşî edebiyatından alan deyiş, nefes, mersiye, mi'raclama (mi'râ-ciye), nevrûziyye, düvâz imam gibi man-zum türler bestelenmiş şekilleriyle icra edilir. Törenlerin son kısmında ise se-mah yapılır ve bu sırada gerek ritim ge-rekse melodik yapı bakımından uygun eserler okunur.

Bektaşî müsikisinin en yaygın türle-rinden ve en önemli unsurlarından biri olan nefesler Rifâilîk, Kâdirîlik, Halvetîlik vb. Sünnî tarikat müsikisindeki ilâhi-lerden üslup, konu, melodi karakteri ve az da olsa usul bakımından ayrılır. Tari-katın kaideleri, yol büyükleri ve tasav-vuf anlayışı gibi Alevîlik ve Bektaşîlik'le ilgili hemen her konuyu işleyen küçük usullerle bestelenmiş nefesler, beste ola-rak daha ziyade halk müsikisinin etkisi altında kalmıştır. Bunu mersiye, nevrû-ziyye, düvâz gibi diğer türler için de söy-lemek mümkündür. Ancak kültür mer-kezleri ve onlara yakın bölgelerdeki şehir Bektaşîliğinde klasik Türk müsikisi tesiri daha hâkimdir. Bir nefesin birkaç ezgiyle söylendiğine rastlamak mümkün olduğu gibi aynı bestenin değişik güf-telerde tekrarlandığı da görülür. Nefes-lerin ağır usullerle söylenenlerine otu-rak, yürük usulle söylenenlerine de şah-lama denir. Şahlamalar "semah nefesi" olarak da bilinir.